

# 23

## L'EDICIÓ DE LLIBRES I PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

Aquest capítol el dedicarem exclusivament a l'àmbit de l'edició. Un àmbit que, a Catalunya, ha tingut tradicionalment molta importància. Pensem que, durant molts anys, la majoria de cases editorials tenien la seva seu central a Barcelona, i que el 80% de les publicacions científiques i industrials espanyoles es dissenyaven, s'editaven i s'imprimien a Catalunya. Solament en els últims deu anys la situació a canviat una mica.

Hem estructurat el capítol en cinc seccions:

1. Els llibres editats des de 1950 (els anteriors es consideren «històrics» i surten a la primera part d'aquesta obra).
2. Les publicacions mèdiques periòdiques, és a dir les revistes generals i de l'especialitat.
3. Les revistes actuals d'Obstetrícia i Ginecologia a Catalunya.
4. Les monografies periòdiques relacionades amb la nostra especialitat, i finalment,
5. La publicació de Protocols assistencials.

El lector pot quedar una mica aclaparat al veure la gran producció científica editorial que s'ha generat a Catalunya al voltant de la nostra especialitat en els últims cinquanta anys. No constitueix cap exageració dir que durant força anys aquesta producció (llibres, monografies, revistes, etc.) ha estat superior a la de la totalitat de la resta d'Espanya. Ben clarament és aquesta una demostració palpable, que fa palesa l'empenta i el vigor de les Escoles Catalanes d'Obstetrícia i Ginecologia.

(J. M. CARRERA)

### ELS LLIBRES

#### Llibres d'Obstetrícia i Ginecologia publicats a Catalunya des de 1950 \*

1950 CONILL, V.: *Tratado de Ginecología y de técnica terapéutica ginecológica*. (2.<sup>a</sup> Edición). Ed. Labor. Barcelona.

\* Informació recollida per J. M. CARRERA i A. FERNÁNDEZ-CID.

- DEXEUS I FONT, S.: *Analgesia y anestesia en el parto*. Imprenta Viert. Palma de Mallorca.
- 1955 PUIG I ROIG, P.: *Para una generación mejor*. Editorial Dalmau i Jover. Barcelona.
- 1956 CONILL, V.: *Tratado de Ginecología*. (3.<sup>a</sup> Edición). Ed. Labor. Barcelona.
- 1957 DEXEUS, S. y DEXEUS, J. M.: *Tratado de Obstetricia*. (2.<sup>a</sup> Edición). Salvat Editores. Barcelona.  
DEXEUS I FONT, S.: *Las hemorragias del postparto inmediato*. Ed. Facta. Valencia.
- 1959 DEXEUS, J. M.: *Terapéutica quirúrgica del cáncer de cuello uterino*. Ed. Salvat. Barcelona.  
SALAMERO REYMUNDO, F. y ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J.: *Las distocias dinámicas*. Institución «Fernando el Católico». Zaragoza.
- 1963 DEXEUS, J. M.: *La frigidez femenina*. Ed. Roche. Madrid.  
DEXEUS, J. M.: *La sexualidad en la práctica médica*. Ed. Roche. Madrid.
- 1964 DEXEUS, S.: *Mortalidad Perinatal. Lucha contra la misma*. Ed. Facta. Valencia.  
FUSTER I CHINER, R.: *Distocias dinámicas*. Ed. Sandoz. Barcelona.
- 1965 DEXEUS, J. M.: *Obstetricia y Ginecología*. Ed. Juventud. Barcelona.
- 1966 CONILL, V.: *Notas de Ginecología Práctica*. Zambón, S. A. Barcelona.  
DEXEUS, S. y FONTANE, F. J.: *Celioscopia en Ginecología*. Ed. por Sandoz. Barcelona.
- 1967 CONILL, V.: *Tratado de Ginecología y técnica terapéutica ginecológica*. (3.<sup>a</sup> Edición), Ed. Labor. Barcelona.  
ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J. y colbs.: *Sufrimiento fetal intraparto*. Ed. Jims. Barcelona.
- 1968 ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J. y colbs.: *Dirección Médica del Parto*. Ed. Jims. Barcelona.
- 1970 DEXEUS I FONT, S. y colbs.: *Tratado de Ginecología*. Salvat Editores. Barcelona.
- 1971 BALAGUERÓ, L.: *El Carcinoma «in situ» del cuello uterino*. Ed. Espax. Barcelona.  
ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J. y GONZÁLEZ-MERLO, J.: *El feto de riesgo elevado*. Ed. Eco. Barcelona.
- 1972 CARRERA, J. M., DEXEUS, S. y COUPEZ, F.: *Tratado y Atlas de Colposcopia*. (1.<sup>a</sup> Edición). Salvat Editores. Barcelona.  
GONZÁLEZ-MERLO, J. y MÁRQUEZ, M.: *Patología del endometrio*. Ed. Científico-Médica. Barcelona.
- 1973 CARRERA, J. M., DEXEUS, S. y COUPEZ, F.: *Tratado y Atlas de Colposcopia*. (1.<sup>a</sup> Edición). Salvat Editores. Barcelona.  
MATEU ARAGONÉS, J. M.: *Atlas de Colposcopia*. Ed. Jims. Barcelona.  
MUXÍ OLIVES, M.: *El problema Rh. Enfermedad hemolítica neonatal*. Ed. Jims. Barcelona.
- 1974 CARRERA, J. M., DEXEUS, S. y COUPEZ, F.: *Tratado y Atlas de Colposcopia*. Traducido en lengua francesa. Ed. Masson. París.  
GONZÁLEZ-MERLO y colbs.: *El cuello uterino*. Salvat Editores. Barcelona.
- 1975 GAMISANS, O., PUJOL AMAT, P. i CONILL-SERRA, V.: *Hormonología del Embarazo*. Espax. Barcelona.

- 1976 GONZÁLEZ-MERLO, J.: *Avances en Ginecología Oncológica*. Salvat Editores. Barcelona.  
 ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J.: *Monitorización fetal intraparto*. Ed. Salvat. Barcelona.
- 1977 CARRERA, J. M., DEXEUS, S. y COUPEZ, F.: *Tratado y Atlas de Colposcopia*. (2.<sup>a</sup> Edición). Salvat Editores. Barcelona.  
 CARRERA, J. M., DEXEUS, S. y COUPEZ, F.: *Tratado y Atlas de Colposcopia*. Traducido en lengua italiana. Padova Piccim.  
 DEXEUS, S., CARRERA, J. M., y COUPEZ, F.: *Tratado y Atlas de Colposcopia*. Traducido en lengua inglesa. W. B. Saunders.  
 GONZÁLEZ-MERLO, J.: *Ginecología*. Salvat Editores. Barcelona.
- 1978 CABERO ROURA, L.: *Diagnóstico Prenatal del Síndrome de Distress respiratorio del recién nacido*. Salvat Editores. Barcelona.  
 CARRERA, J. M.: *Tratado y Atlas de Operatoria Obstétrica*. Salvat Editores. (1.<sup>a</sup> Edición). Barcelona.  
 CARRERA, J. M., DEXEUS, S. y COUPEZ, F.: *Tratado y Atlas de Colposcopia*. (3.<sup>a</sup> Edición). Salvat Editores. Barcelona.  
 ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J. y DURÁN-SÁNCHEZ, P.: *Perinatología Clínica 1: El uso de fármacos betamiméticos en Obstetricia*. Salvat Editores. Barcelona.  
 ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J., MASSANAS, P. DURÁN-SÁNCHEZ, L. CABERO, A. M. J. RENÉ: *Monitorización fetal intraparto. Significación clínica de la frecuencia cardíaca fetal*. Salvat Editores. Barcelona.  
 GONZÁLEZ-MERLO, J. y cols.: *Ginecología*. Salvat Editores. Barcelona.
- 1979 GONZÁLEZ-MERLO, J., J. A. VANRELL DÍAZ y J. BURZACO: *Avances en Obstetricia y Ginecología 2: Fertilidad, Monitorización Intraparto. Patología vulvar*. Salvat Editores. Barcelona.  
 GONZÁLEZ-MERLO, J. y J. BURZACO: *Avances en Obstetricia y Ginecología 3: Quimioterapia del cáncer genital. Toxemia. Genética*. Salvat Editores. Barcelona.
- 1980 BLANCO, R. y SALVADOR, R.: *Esterilidad e Infertilidad femenina*. Ed. Jims. Barcelona.  
 CARRERA, J. M. y cols.: *Ecografía Obstétrica*. Salvat Editores. Barcelona.  
 CARRERA, J. M.: *Monitorización fetal anteparto*. Salvat Editores. Barcelona.  
 FERNÁNDEZ-CID, A.: *Tratado y Atlas de Vaginitis*. (1.<sup>a</sup> Edición). Salvat Editores. Barcelona.
- 1981 CARRERA, J. M.: *Biología y Ecología Fetal*. Salvat Editores. Barcelona.  
 ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J.: *Obstetricia* (tomo I). *Bases clínicas*. Salvat Editores. Barcelona.  
 ESTEBÁN-ALTIRRIBA, E., LL. GIRALT y P. DURÁN-SÁNCHEZ: *Perinatología Clínica 2: Dirección médica del parto*. Salvat Editores. Barcelona.  
 ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J.: *Perinatología Clínica 3: Retardo del crecimiento intrauterino*. Salvat Editores. Barcelona.  
 GONZÁLEZ-MERLO, J., IGLESIAS GUIU, S. y BURZACO, I.: *Avances en Obstetricia y Ginecología 4: Lesiones premalignas del cérvix. Crecimiento fetal. Incontinencia de orina*. Salvat Editores. Barcelona.  
 GONZÁLEZ-MERLO, J., IGLESIAS GUIU, S. y BURZACO, I.: *Avances en Obstetricia y Ginecología 5: Infecciones. Cirugía plástica. Diabetes*. Salvat Editores. Barcelona.

- 1982 BALLESTEROS, L., MATEU-ARAGONÉS, J. M. y MUXÍ, M.: *Patología tumoral de la mama*. Ed. Jims. Barcelona.  
 CARRERA, J. M. y colbs.: *Monitorización fetal intraparto*. Salvat Editores. Barcelona.  
 DEXEUS, S. y colbs.: *Tratado de Obstetricia* (tomo I). Salvat Editores. Barcelona.  
 ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J.: *Perinatología Clínica 4: Madurez fetal*. Salvat Editores. Barcelona.  
 ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J., SABATER, J. y BALANÁ, P.: *Prevención de la subnormalidad*. Salvat Editores. Barcelona.  
 FERNÁNDEZ-CID, A. y colbs.: *Patología Mamaria*. Salvat Editores. Barcelona.  
 GONZÁLEZ-MERLO, J.: *Diagnóstico precoz del cáncer ginecológico*. Salvat Editores. Barcelona.  
 GONZÁLEZ-MERLO, J., IGLESIAS GUIU, J. y BURZACO, I.: *Avances en Obstetricia y Ginecología 6: Endocrinología. Fisiología fetal. Tumores de ovario*. Salvat Editores. Barcelona.  
 MATEU ARAGONÉS, J. M.: *Cáncer de útero. Diagnóstico precoz del carcinoma cervical y endometrial*. Ed. Jims. Barcelona.
- 1983 BALAGUERÓ, L.: *Oncología Ginecológica*. Toray. Barcelona.  
 FERNÁNDEZ-CID y LÓPEZ MARÍN, L.: *Citopatología Ginecológica y Mamaria*. (1.ª Edición). Vol. I. Salvat Editores. Barcelona.  
 GONZÁLEZ-MERLO, J.: *Ginecología. Atlas práctico para el médico general*. Salvat Editores. Barcelona.
- 1984 FERNÁNDEZ-CID, A. y LÓPEZ-MARÍN, L.: *Citopatología ginecológica y mamaria*. Vol. II. Salvat Editores. Barcelona.
- 1985 CARRERA, J. M.: *Ecografía Obstétrica*. (2.ª Edición). Salvat Editores. Barcelona.  
 FERNÁNDEZ-CID, A.: *Vaginitis más frecuentes*. Salvat Editores. Barcelona.
- 1986 CABERO, LL.: *Perinatología*. (Tomo I). Masson-Salvat. Barcelona.  
 CARRERA, J. M.: *Protocolos de Obstetricia y Medicina Perinatal*. (1.ª Edición). Salvat Editores. Barcelona.  
 DEXEUS, S. y colbs.: *La contracepción, hoy*. Masson-Salvat. Barcelona.  
 DEXEUS (Unidad de ETS): *Manual de enfermedades de transmisión sexual*. Ed. Medici. Barcelona.  
 FERNÁNDEZ-CID, A.: *Atlas de Patología Mamaria* (9 volúmenes). Salvat Editores. Barcelona.
- 1987 CARRERA, J. M. y colbs.: *Diagnóstico Prenatal*. Salvat Editores. Barcelona.  
 DEXEUS, J. M.: *Tratado de Obstétrica*. (Tomo II). Salvat Editores. Barcelona.  
 FERNÁNDEZ-CID, A.: *Aspectos prácticos sobre Patología Mamaria Benigna*. Sandoz SAE. Barcelona.  
 GONZÁLEZ-MERLO, J., IGLESIAS, J. e I. BURZACO: *Avances en Obstetricia y Ginecología 10: Endometrio. Terapéutica de esterilidad. Cesárea. Anomalías congénitas prenatales*. Masson-Salvat. Barcelona.
- 1988 CARRERA, J. M. y colbs.: *Protocolos de Obstetricia. Medicina Perinatal*. (2.ª Edición). Salvat Editores. Barcelona.  
 DEXEUS, J. M.: *Tratado de obstetricia* (Tomo III). 2.ª Edición. Salvat Editores. Barcelona.  
 FERNÁNDEZ-CID, A.: *Macroquistes mamarios*. Masson. Barcelona.  
 GONZÁLEZ-MERLO y J. IGLESIAS-GUIU: *Avances en Obstetricia y Ginecolo-*

- gia 11. *Prostaglandinas en el embarazo. Fármacos en el Embarazo*. Salvat Editores. Barcelona.
- PONS, J. Y.: *Manual de Senología*. Masson. Barcelona.
- 1989 CABERO, LL.: *Perinatología* (Tomo II). Salvat-Masson. Barcelona.
- DEXEUS, S., LÓPEZ MARÍN, L. y CARARACH, M.: *Tratado y Atlas de Patología Cervical*. Salvat Editores. Barcelona.
- DEXEUS, S.: *Anticoncepción* (2.ª Edición). Salvat-Masson. Barcelona.
- FERNÁNDEZ-CID, A.: *Patología mamaria infanto-juvenil*. Salvat-Masson. Barcelona.
- FRESNADILLO, A. (coordinador): *Patología mamaria Infanto-juvenil*. Salvat Editores. Barcelona.
- GONZÁLEZ-MERLO, J. y LEJARZEGUI, J. A.: *Obstetricia. Preguntas y respuestas. Sistema de Autoevaluación*. (1.ª Edición). Salvat-Masson. Barcelona.
- MODOLELL A. y LLUCH, A.: *Hormonoterapia y Quimioterapia en el cáncer de mama*. Salvat Editores. Barcelona.
- 1990 GONZÁLEZ-MERLO, J. A., VANRELL, J. M. y IGLESIAS GUIU, X.: *Protocolos de diagnóstico y tratamiento en Obstetricia y Ginecología*. Salvat Editores. Barcelona.
- LABASTIDA, R.: *Tratado y Atlas de Histeroscopia*. Salvat-Masson. Barcelona.
- 1991 BALASCH, J.: *Obstetricia y Ginecología. Casos Clínicos*. Masson. Barcelona.
- BLANCO, R.: *Laparoscopia Ginecológica. Evaluación de la esterilidad femenina*. Ed. Doyma. Barcelona.
- BORRULL SIBINA, J. y VERGES TORRES, A.: *Esquemas clínico-visuales en Ginecología*. Ed. Doyma. Barcelona.
- ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J.: *Licenciatura: Obstetricia*. Masson-Salvat. Barcelona.
- FERNÁNDEZ-CID, A.: *Protocolos de Ginecología del Institut Dexeus. Patología mamaria*. Masson. Barcelona.
- GONZÁLEZ-MERLO, J. y colbs.: *Oncología Ginecológica*. Masson. Barcelona.
- GONZÁLEZ-MERLO, J. y colbs.: *Protocolos de Diagnóstico y Tratamiento en Obstetricia y Ginecología*. Masson. Barcelona.
- 1992 BALASCH, J.: *Manual práctico de hormonoterapia ginecológica*. Edika Med. Barcelona.
- CARRERA, J. M. y colbs.: *Doppler en Obstetricia. Hemodinamia Perinatal*. Masson-Salvat. Barcelona.
- ESTEBÁN-ALTIRRIBA, J. y CALAF, J.: *Licenciatura Ginecología*. Masson-Salvat. Barcelona.
- VANRELL, J. A. y colbs.: *Fertilidad y Esterilidad humanas*. Masson. Barcelona.
- 1993 DEXEUS, J. M. y BARRI, P. N.: *Fertilidad*. Masson-Salvat. Barcelona.
- DEXEUS, JR., LÓPEZ MARÍN, L., LABASTIDA, R. y CARARACH, M.: *Tratado y Atlas de Patología Cervical*. Masson. Barcelona.
- FERNÁNDEZ-CID, A. y LÓPEZ-MARÍN, L.: *Citopatología Ginecológica y Mamaria* (2.ª Edición). Masson. Barcelona.
- FERNÁNDEZ-CID, A.: *Derrames Mamarios*. Masson-Salvat. Barcelona.
- GONZÁLEZ-MERLO, J. y LEJARCEGUI, J. A.: *Obstetricia: Preguntas y Respuestas. Sistema de Autoevaluación*. (2.ª Edición). Masson. Barcelona.

- 1994 GONZÁLEZ-MERLO, J. y J. A. LEJARCEGUI: *Ginecología: Preguntas y Respuestas. Sistema de Autoevaluación*. (1.<sup>a</sup> Edición). Masson. Barcelona.  
 MARTÍNEZ MORAL, J.: *Inter Sexuals States*. (Editado en lengua inglesa). Doyma-Harcourt Brace. Mosby.  
 VANRELL, J. A., IGLESIAS, S. y CABERO, LL.: *Manual de Obstetricia y Ginecología para postgraduados*. Masson. Barcelona.  
 RAMOS, J. M., FERRER, M., CARRERAS, E., FARRAN, I., BORRELL, A.: *Eco-grafía Obstétrica*. Ed. Doyma. Barcelona.  
 SALVADOR J. y CARRERA, J. M.: *Síndromes congénitos malformativos*. Masson. Barcelona.
- 1995 BALAGUERÓ, LL.: *Cirugía Ginecológica transvaginal y laparoscópica. Técnicas integradas*. Ed. Doyma. Barcelona.  
 FERNÁNDEZ-CID, A. y LÓPEZ-MARÍN, L.: *Edición italiana de la 2.<sup>a</sup> edición de Citopatología Ginecológica y Mamaria*. (CIC - Edizioni Internazionali). Roma.  
 FERNÁNDEZ-CID, A. y MALLAFRÉ, J.: *Patología mamaria en la gestación, puerperio y lactancia*. Masson. Barcelona.  
 GONZÁLEZ-MERLO, J.: *Obstetricia*. (4.<sup>a</sup> Edición). Masson. Barcelona.
- 1996 CABERO, L.: *Riesgo Elevado Obstétrico*. Masson. Barcelona.  
 CARRERA, J. M. y colbs.: *Protocolos de Obstetricia y Medicina Perinatal del Institut Dexeus*. (3.<sup>a</sup> Edición). Masson. Barcelona.  
 DEXEUS, S., GRASES, P. J.: *Síntesis de Oncología Ginecológica*. Masson. Barcelona.
- 1997 CALAF, J. y colbs.: *Manual básico de Contracepción*. (2.<sup>a</sup> Edición). Masson. Barcelona.  
 CARRERA, J. M.: *Crecimiento fetal normal y patológico*. Masson. Barcelona.  
 CARRERA, J. M. y KURJAK, A.: *Medicina del Embrión*. Masson. Barcelona.  
 MIRANDA, A.: *Tratado de Anestesiología y Reanimación en Obstetricia*. Masson. Barcelona.

## LES PUBLICACIONS MÈDIQUES PERIÒDIQUES \*

**Introducció.** El creixement del coneixement científic, juntament amb la velocitat en què es produeixen els canvis, i la necessitat de divulgar-los fa apareixer el que anomenem avui dia *premsa mèdica o documentació mèdica*, i dins d'aquesta les *publicacions mèdiques periòdiques* són l'instrument de difusió que s'adapta, de manera més àgil, a aquest desenvolupament, aportant perspectives molt més concretes i actualitzades sobre qüestions en procés de discussió que habitualment constitueixen l'objecte de la investigació científica.

**Història.** Des del s. XIX la medicina va començar a separar una perspectiva cada cop més historiogràfica d'una altra cada cop més estrictament bibliogràfica, constituint-se després d'un llarg i complex procés, dues disciplines amb bona mesura complementàries, però clarament diferenciades, pel que fa al seu objecte i mètode de treball: La història de la medicina i la documentació mèdica.

A partir del s. XIX, l'article de revista va ser el mitjà de comunicació per excel·lència dins del món de la comunitat científica, això va potenciar que sortissin un gran nombre de revistes. En un principi es tractava de publicacions que pro-

\* Aquest apartat ha estat redactat per EVA SALAS I OLLÉ. (Bibliotecària).

curaven abastar tots els camps de les ciències biomèdiques, però mica en mica van anar restringint el seu camp, seguint el mateix procés d'especialització científica, que, des de finals del s. XIX ha experimentat la medicina.

La pròpia informació científica va començar a créixer de forma exponencial, de tal manera que cada 15 anys es produeix una duplicació del nombre de publicacions científiques. Aquest fenomen ha estat un dels elements en el naixement de la documentació mèdica, per tal de fer front al repte que suposa l'accés selectiu a les fonts d'informació.

Els treballs sobre literatura mèdica catalana han tingut un caràcter més ocasional fins als darrers anys. El primer intent va ser la iniciativa d'una *Bibliografia Medical de Catalunya* (Barcelona, Ezevirana, 1918). Es tracta d'un inventari de llibres antics i moderns presentats en l'exposició bibliogràfica annexa al *Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana*, celebrat a Barcelona del 24 al 28 de juny de 1917. En aquesta exposició es van aconseguir fonts bibliogràfiques molt valuoses procedents de 126 institucions i biblioteques de persones particulars, les quals van aportar 2.626 llibres. Aquestes obres van ser catalogades i ordenades alfabèticament per autors i institucions, fent d'aquesta obra un punt de referència essencial per a qualsevol treball posterior sobre bibliografia mèdica catalana.

A Catalunya, les primeres manifestacions de la premsa mèdica apareixen a finals del s. XVIII, la primera publicació periòdica va ser *Biblioteca Periòdica*, editada a Barcelona l'any 1763 per FRANCESC PUIG, catedràtic i secretari del Col·legi de Cirurgia de Barcelona. El primer i únic volum publicat, inclou una reedició de la seva obra *Principios de Cirugia* (Barcelona, PIFERRER, 1753). L'època daurada de la premsa mèdica catalana té els seus inicis amb la revolució científica del 1868.

El domini de la informació científica ha evolucionat de tal manera que des de l'any 1665 en què va aparèixer la primera publicació periòdica, s'ha produït una veritable explosió. Durant el s. XVII, hi havia al voltant d'unes 10 revistes en tot el món; l'any 1800, ja es comptabilitzaven un centenar, i cent anys després al començament del nostre segle, el nombre de publicacions es situava al voltant de les 10.000, l'any 1970 se n'havien registrat entre 40.000 i 100.000. Avui dia, pràcticament resulta impossible de calcular el nombre de revistes científiques existents.

Les revistes constitueixen un dels gèneres documentals de la bibliografia mèdica que planteja grans dificultats, sobre tot quan es tracta de les publicades durant un segle o més. Els canvis i variants en els títols, la pervivència al llarg del temps i les seves interrupcions, la continuació d'unes revistes per unes altres, la fusió i l'absència de normalització tal i com avui l'entendem, són fenòmens que condueixen a un autèntic laberint difícil de desfer.

En el cas del periodisme mèdic espanyol, les dificultats són encara més grans donada la contínua destrucció de les col·leccions d'institucions i professionals, i la manca de consciència quasi general de què es tractava de fonts d'una importància rellevant.

Per altra banda, la catalogació de les fonts d'aquest tipus existents a les biblioteques espanyoles s'ha dut a terme amb un considerable retard en relació amb d'altres països. És per això que l'inventari que es presenta en aquest capítol, és el resultat de tot el que hem trobat, el més exhaustivament possible consultant diferents inventaris de biblioteques, centres i estudis documentals, així com estudis històrics del tema que ens ocupa, essent del tot inevitable que existeixin buits

importants i errors, tal i com manifesta JOSÉ M.<sup>a</sup> LÓPEZ PIÑERO en la seva obra *Bibliografía Médica Hispánica 1475-1950*.

### Les Publicacions Mèdiques Periòdiques a Catalunya

En aquest capítol hem realitzat un ampli estudi de les revistes mèdiques publicades a Catalunya des de finals del s. XVIII fins als nostres dies, esmentarem aquelles, que encara que eren de caràcter general, van tenir una importància rellevant pel que fa a l'especialitat que ens ocupa, en la difusió dels esdeveniments que van generar la seva aparició, juntament amb les publicacions que en el seu moment van ser pioneres dins de la documentació mèdica catalana. En aquest primer inventari anomenarem per ordre cronològic, aquelles publicacions mèdiques genèriques agrupades segons el segle en què van aparèixer, fent constar qui van ser els seus directors i la durada de la publicació, en el cas que existeixin les dades, per tal de tenir una referència de l'evolució de la premsa mèdica catalana.

Inclourem totes aquelles revistes que tenien com a finalitat divulgar la ciència mèdica i que sortien amb una freqüència d'aparició sota un mateix títol, encara que la seva temàtica abarcava tant aspectes literaris com de qualsevol de les branques actuals de la medicina. Les dades que aparèixen són les que hem trobat en els diferents catàlegs col·lectius de publicacions periòdiques de les universitats catalanes i la Biblioteca de Catalunya, així com en repertoris i estudis realitzats sobre el tema.

### Relació Cronològica de les Publicacions Mèdiques Periòdiques Catalanes s. XVIII-XX

- |      |   |   |
|------|---|---|
| 1763 | <i>Biblioteca Periòdica</i> . Director: FRANCESC PUIG PAREA.  | manal. Data d'aparició: Gener de 1821. Desaparició: 26-5-1821. Director: SANTPONS I BARBA.  |
| 1796 | <i>Miscelánea Médica</i> .  |   |
| 1798 | <i>Memorias de la Real Academia Médico Práctica de la Ciudad de Barcelona</i> .   | 1821 <i>Periódico de la Sociedad de la Salud Pública de Cataluña</i> . Periodicitat: Trimestral. Data d'aparició: Juny de 1821. Desaparició: Juliol de 1821. Director: PIGUILLEM, YAÑEZ i J. A. BALCELLS.   |
| 17?? | <i>Semestre Clínico</i> . Data d'Aparició: Darrer terç del s. XVIII. Director: VICENÇ MITJAVILA FISONELL.   |   |
| 1804 | <i>Correspondencia literario-médica o Periódico Trimestral de Medicina, Cirugía, Química y Farmacia</i> . Data d'aparició: Març de 1804. Desaparició: Agost 1804. Director: VICENTE MITJAVILA FISONELL. | 1823 <i>El Europeo</i> . Periodicitat: Setmanal. Data d'aparició: 18-10-1823. Desaparició: 24-4-1824. Director: COOK, ARIBAU, MONTEGIA, LÓPEZ SOLER i GALLÍ.  |
| 1815 | <i>Memorias de Agricultura y Artes</i> . Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Juliol de 1815. Desaparició: 1821. Director: BAHÍ FONSECA, CARBONELL, BRAVO, SANTPONS i ROCA.                          | 1826 <i>Diario General de Ciencias Médicas o Colección Periódica de Noticias y Discursos Relativos a la Medicina y Ciencias Auxiliares</i> . Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Juliol de 1826. Desaparició: Desembre de 1833. Director: FÈLIX JANER, A. YAÑEZ i R. YAÑEZ. |
| 1821 | <i>Periódico Universal de Ciencias, Literatura y Artes</i> . Periodicitat: Set-   | 1828 <i>Anales de Nuevos Descubrimientos</i> . Periodicitat: Mensual. Data d'apa-   |



- rició: Octubre de 1828. Desaparició: Març de 1829.
- 1836 *El Vagabundo*. Periódico Político, Literario, Criminal, Médico y Agrícola. Periodicitat: Trimestral.
- 1836? *El Frenológico*.
- 1841 *El Gabinete de Lectura*.
- 1843 *Repertorio Médico-Farmacéutico de Barcelona*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1843. Desaparició: Juny de 1844. Director: A. MENDOZA, A. COCA i J. J. ANZIZU.
- 1844 *El Laborioso*. Data d'aparició: va sortir un sol número el 4-1-1844.
- 1844 *Revista Médico-Farmacéutica*. Periodicitat: Bimensual. Data d'aparició: Maig de 1844. Desaparició: 1845. Director: A. MENDOZA.
- 1845 *Revista Científica de Medicina*. Periodicitat: Bimensual. Data d'aparició: Octubre de 1845. Desaparició: Desembre de 1845.
- 1845 *Medicina i Cirugía Prácticas*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Juliol de 1845. Desaparició: Juny de 1846.
- 1846 *La Abeja Médica Española*. Periodicitat: Mensual. Desaparició: 1853. Director: ARRÓ I TRIAY, ALBERICH I CASAS, i DOMENECH I MARANGES.
- 1846 *Enciclografia de la Industria, Artes y Oficios*. Periodicitat: Mensual. Director: F. DOMENECH I MARANGES.
- 1847 *Revista elemental de Medicina y Farmacia*.
- 1847 *El Telégrafo Médico*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1847. Desaparició: Novembre de 1849. Director: M. PONS I GUIMERÀ.
- 1847 *El Eco de la Frenología y de las Escuelas Filosóficas*. Periodicitat: Bimensual. Data d'aparició: Gener de 1847. Desaparició: 15-11-1847.
- 1848 *La Universidad o Periódico de Instrucción, Educación y Literatura*. Periodicitat: Setmanal. Data d'aparició: 19-10-1848. Desaparició: 1850.
- 1848 *El Bañista*. Periodicitat: Setmanal. Data d'aparició: 18-6-1848. Desaparició: 1849?. Director: A. PUJADES I MAYANS.
- 1848 *La Medicina Alopática*. Periodicitat: Setmanal. Data d'aparició: 12-8-1848. Desaparició: 2-2-1850. Director: M. CUBÍ I SOLER.
- 1849 *Miscelánea de Artes, Oficios, Agricultura, Economía Doméstica, Rural e Industrial i de Medicina Popular*. Director: J. O. RONQUILLO.
- 1849 *El Divino Vallés*. Periodicitat: Desenal. Data d'aparició: 12-1-1849. Desaparició: 1853. Director: M. GONZÁLEZ DE SÁMANO.
- 1849 *El Interés Profesional. Periódico de los Intereses Materiales de los Médicos, Cirujanos y Farmacéuticos Españoles*. Periodicitat: Desenal. Data d'aparició: 25-1-1849. Desaparició: 1850. Director: M. PONS I GUIMERÀ.
- 1849 *El Observador*. Periódico de Ciencias Médicas y Naturales. Periodicitat: Desenal. Data d'aparició: 10-1-1849. Desaparició: 1850.
- 1850 *Revista de la Doctrina Homeopática*. Desaparició: 1853. Direcció: SANLLEHY I MOTJES.
- 1850 *La Regeneración Médica*. Data d'aparició: Febrer de 1850. Desaparició: 1850. Director: M. PONS I GUIMERÀ.
- 1850 *La Clínica*. Desaparició: 1851.
- 1852 *Revista Frenológica de Villanueva y Geltrú*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1854. Director: M. PERS I RAMONA.
- 1852 *La Botica*. Periódico Defensor de los Intereses Materiales de la Farmacia. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1-10-1852. Desaparició: 1-12-1854. Director: J. O. RONQUILLO.

- 1853 *La Píldora*. Data d'aparició: 15-11-1853. Desaparició: 1853.
- 1854 *La Alianza Farmacéutica-Médica*. Periodicitat: Bimensual. Data d'aparició: 10-2-1854. Desaparició: Desembre de 1854. Director: E. QUET I PUIGVERT.
- 1855 *La Alianza Médica*. Periodicitat: Bimensual. Data d'aparició: 10-1-1854. Desaparició: Desembre de 1854. Director: E. QUET I PUIGVERT.
- 1860 *Revista Farmacéutica Española*. Periodicitat: Bimensual. Data d'aparició: 15-1-1860. Desaparició: 1868. Director: ROCA I FERRERAS, CANUDAS I SALADA, i PAU I NEGRE.
- 1864 *El Consejero de los Enfermos en Barcelona*. Periodicitat: Tots els dies parells. Data d'aparició: 4-8-1864. Desaparició: 24-9-1864.
- 1865 *La Razón de la Sin Razón*. Revista de Medicina e Higiene Mental (1.<sup>a</sup> època). Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Febrer de 1865. Desaparició: 1879?
- 1865 *El Compilador Médico*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 10-7-1865. Desaparició: 27-9-1869.
- 1868 *Archivos de la Medicina Española*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 1-2-1868. Desaparició: 15-9-1868. Director: JOSÉ DE LETAMENDI.
- 1868 *Veritas*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 1-2-1868. Desaparició: Jun de 1868. Director: JOSÉ DE LETAMENDI.
- 1869 *La Independencia Médica*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 1-10-1869. Desaparició: Juny de 1904. Director: J. GINÉ I PARTAGÀS.
- 1871 *El Restaurador Farmacéutico*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: Abril de 1871. Desaparició: Juny de 1936. Director: J. TEIXIDOR I COS.
- 1871 *El Relámpago Médico*. Periodicitat: Quadrimestral. Data d'aparició: Desembre de 1871. Desaparició: 1873. Director: J. MARSILLACH I PARERA.
- 1871 *El Relámpago Farmacéutico*. Periodicitat: Quadrimestral. Data d'aparició: Desembre de 1871. Desaparició: 1873. Director: J. MARSILLACH I PARERA.
- 1875 *La Crónica Homeopática*.
- 1875 *Revista de Ciencias Médicas*. Desaparició: 1912? Director: J. ARMENTER.
- 1877 LA SALUD. Data d'aparició: 7-1-1877. Desaparició: 29-12-1878. Director: J. DE LETAMENDI.
- 1877 *Archivos de la Cirugía*. Data d'aparició: 14-1-1877. Desaparició: Desembre de 1877? Director: J. DE LETAMENDI.
- 1877 *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Periodicitat: Setmanal. Data d'aparició: 4-1-1877. Desaparició: Desembre de 1886. Director: SALVADOR BADÍA.
- 1877 *Boletín del Colegio de Farmacéuticos de Barcelona*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1877. Desaparició: Desembre de 1879. Director: J. CANUDAS I SALADA.
- 1877 *Archivos de la Medicina Homeopática*. Data d'aparició: 15-11-1877. Desaparició: Desembre de 1882. Director: P. RINO HURTADO.
- 1878 ANALES DE LA ACADEMIA Y LABORATORIO DE CIENCIAS MÉDICAS. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Juny de 1877. Desaparició: Juliol de 1879. Director: J. CASES MONTSERRAT.
- 1878 *Gaceta Médica de Cataluña*. Periodicitat: Desenal. Data d'aparició: 10-1-1878. Desaparició: 25-12-1880.
- 1879 *Boletín Médico Escolar*. Data d'aparició: Octubre de 1879. Desaparició: Gener de 1880.
- 1879 *Boletín Médico Farmacéutico del Litoral (Mataró)*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 15-7-1879.

- Desaparició: ? Director: PARCET, BOTEY i CAMIN.
- 1879 *La Razón de la Sin Razón*. Revista de Medicina e Higiene Mental (2.<sup>a</sup> època). Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1-4-1879. Desaparició: 1880. Director: ROCA i FERRERAS, CANUDAS i SALADA, i PAU i NEGRE.
- 1879 *El Sentido Católico de las Ciencias Médicas*. Periodicitat: Setmanal. Data d'aparició: 1-3-1879. Desaparició: 22-12-1888. Director: J. GIL i BORES.
- 1880 *La Semana* (Tarragona).
- 1880 *El Alumno Médico*.
- 1880 *Boletín de la Casa de Lactancia y Casa Cuna*.
- 1880 *El Laboratorio*. Revista de Farmacia y Ciencias Accesorias. Órgano Oficial del Colegio de Farmacéuticos de Barcelona. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 15-1-1880. Desaparició: 1882. Director: F. PRATS i GRAU.
- 1880 *Boletín Profesional del Laboratorio*. Periodicitat: Mensual. Desaparició: 1881? Director: F. PRATS i GRAU.
- 1880 *El Monitor de la Salud*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 15-5-1880. Desaparició: 1885. Director: C. RONQUILLO.
- 1881 *El Consultor Doméstico*.
- 1881 *Gaceta Médica Catalana*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 15-1-1881. Desaparició: 1922. Director: RODRÍGUEZ MÉNDEZ.
- 1881 *La Clientela*. Periodicitat: Desenal. Data d'aparició: 9-6-1881. Director: P. SEREÑANA i E. JAQUÉS.
- 1881 *La Higiene para todos*. Periódico de Propaganda de los Conocimientos y Prácticas Higiénicas. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1-8-1881. Desaparició: 1920. Director: E. GELABERT, F. PIDAL SOLARES.
- 1882 *Boletín del Ateneo de Alumnos Internos de la Facultad de Medicina de Barcelona*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1882. Desaparició: Maig de 1883.
- 1882 *Revista de la Clínica Médica y de Conocimientos Quirúrgicos*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1882. Desaparició: Desembre de 1882? Director: P. ESQUERDO.
- 1882 *Archivos de Terapéutica Médica y Quirúrgica*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 15-9-1882. Desaparició: 1885. Director: N. CARBÓ DE ALOY.
- 1882 *Revista de Higiene*. Director: Dr. MANAUT.
- 1882 *La Clínica Escolar*.
- 1883 *Revista Homeopática de Cataluña*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 15-1-1883. Desaparició: 30-12-1885. Director: S. ALMATÓ.
- 1883 *El Escrutador de la Higiene*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 15-1-1883. Director: P. SEREÑANA.
- 1883 *Boletín Farmacéutico. Órgano de la Sociedad Farmacéutica Española*. Periodicitat: Mensual. Desaparició: 1903. Director: CODINA LANGLIN.
- 1884 *El Protector de la Infancia*. Periódico Mensual de Higiene y Educación. Defensor de los Intereses Morales y Materiales de los Niños. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1884. Desaparició: Desembre de 1886. Director: E. GÓMEZ DEL CASTILLO.
- 1884 *La Lanceta*. Órgano Oficial de la Unión de Cirujanos, Ministrantes y Practicantes de Barcelona y del Círculo Odontológico de Cataluña. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: Agost de 1884. Desaparició: 1887. Director: J. VILAR i COLOM.
- 1884 *El Cólera*.
- 1884 *El Microbio*.
- 1884 *El Lazareto*.

- 1885 *El Fiscal*.
- 1885 *Boletín de la Clínica Oftalmológica del Hospital de la Santa Cruz*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Maig de 1885. Desaparició: 1886? Director: J. A. BARRAQUER.
- 1885 *Boletín de Hidroterapia*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Març de 1885. Desaparició: 1893. Director: L. DE CASTELLARNAU.
- 1885 *Revista de Laringología, Otología y Rinología*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Juliol de 1885. Desaparició: Juny de 1893. Director: J. ROQUER.
- 1885 *Boletín de Clínica y Terapéutica. Sección Especial de Gaceta Médica*.
- 1885 *La Verdad Farmacéutica*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Maig de 1885. Desaparició: Desembre de 1886. Director: F. GIMENO.
- 1885 *El Monitor*. Revista Quincenal de Higiene Pública, y de Higiene y Medicinas Domésticas. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: Gener de 1885. Desaparició: 7-3-1886.
- 1886 *El Eco de las Clinicas*.
- 1886 *Boletín Clínico* (Lleida).
- 1886 *La Vara de Esculapio*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 1-6-1886. Desaparició: 1887? Director: U. CHICO I FRANQUI.
- 1887 *Revista de Medicina, Cirugía y Farmacia*. Periodicitat: Mensual. Director: P. ESQUERDO, A. ESQUERDO i F. GIMENO.
- 1887 *Crónica de Higiene y Terapéutica*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 1-2-1887. Desaparició: 1894? Director: C. RONQUILLO.
- 1887 *Boletín del Centro Médico-Farmacéutico* (Tarragona). Periodicitat: Mensual.
- 1887 *El Consultor Homeopático*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1-10-1887. Desaparició: Desembre de 1889. Director: S. ALMATÓ.
- 1887 *La Medicina Contemporánea* (Reus). Director: F. GRAS I FORTUNY.
- 1887 *Boletín de Medicina y Farmacia*. Director: P. MANAUT i A. MASSÓ.
- 1888 *Memorándum Terapéutico*. Periodicitat: Quinzenal. Director: A. CARRASCO.
- 1888 *El Cataplasma* (Paramédica).
- 1888 *Revista Trimestral de Histología Normal y Patológica*. Periodicitat: Trimestral. Data d'aparició: Maig de 1888. Director S. RAMÓN Y CAJAL.
- 1888 *La Salud Pública*. Director: J. SOLER Y ROIG.
- 1888 *El Curandero por la Medicina Natural*. Periodicitat: Quinzenal. Director: F. MARTÍNEZ.
- 1888 *La Monde Medical*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1888 vigent.
- 1888 *Archivos de Ginecopatia, Obstetricia y Pediatría*. Periodicitat: Quinzenal. Desaparició: 1921? Director: F. VIDAL SOLARES.
- 1888 *La Enciclopedia*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 10-7-1888. Desaparició: 1896. Director: M. CARBÓ ALOY.
- 1888 *Gaceta Sanitaria de Barcelona*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 10-9-1888. Desaparició: 1910. Director: P. GIRALT.
- 1889 *La Salud*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 15-7-1889. Desaparició: 1893? Director: J. SOLER ROIG.
- 1889 *La Ciencia Médico-Escolástica*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 10-4-1889. Desaparició: Gener de 1890. Director: J. COLL ASTRELL.
- 1889 *La Medicina Popular*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 10-1-1889. Desaparició: Desembre de 1889? Director: F. VIDAL SOLARES.
- 1889 *Revista Científica*. Director: Dr. CASTELLÓ.
- 1889 *El Gimnasio*. Revista Mensual de Gimnasia Médica. Periodicitat:

- Mensual. Director: P. CERCÓS PA-LAU.
- 1889 *Revista Quirúrgica de las Enfermedades Urinarias*. Periodicitat: Mensual. Director: V. AZCARRETA.
- 1890 *Revista de Enfermedades de la Infancia*. Director: J. GUERRA.
- 1890 *La Salud*. Data d'aparició: Gener de 1890. Director: R. MATA.
- 1890 *Apuntes Médico-Farmacéuticos*. Periodicitat: Mensual. Director: R. ARAMBURU.
- 1890 *El Vichy Catalán*. Director: Dr. FUREST.
- 1890 *El Fígaro Barcelonés*.
- 1890 *Revista Homeopática*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1890. Desaparició: Desembre de 1913. Director: J. SANLLEHY I MESTRES.
- 1890 *Archivos Internacionales de Laringología*. Data d'aparició: Gener de 1890.
- 1890 *Boletín del Dispensario y Hospital de Niños Pobres de Barcelona*. Desaparició: 1936. Director: VIDAL SOLARES.
- 1890 *Revista de Higiene y Policía Sanitaria*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1890. Desaparició: 1896. Director: F. CASTELLS BALLESPÍ.
- 1891 *La Electricidad Médica*. Periodicitat: Bimensual. Desaparició: 1899?
- 1892 *Boletín del Manicomio de San Baudilio de Llobregat*. Periodicitat: Mensual. Desaparició: 1895? Director: ARTURO GALCERÁN.
- 1893 *Boletín de la Academia de Higiene*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1893. Desaparició: 1896. Director: F. CASTELLS BALLESPÍ.
- 1893 *El Eco de las Matronas*. Periodicitat: Bimensual. Data d'aparició: Gener de 1893. Desaparició: 1900. Director: DOMENECH I MARTÍNEZ.
- 1894 *El Boticario*.
- 1894 *Revista de Estudios Psicológicos*.
- 1894 *Revista Universal del Magnetismo Experimental y Terapéutico*. Data d'aparició: Gener de 1894. Director: M. N. ROVIRA.
- 1894 *El Recopilador Médico*. Periodicitat: Quinzenal. Desaparició: 1895. Director: D. GRAÑÓN i A. TEIXIDÓ.
- 1895 *Los Grandes Medios Terapéuticos*. Directores: PUIGCARBÓ i BASSOLS.
- 1895 *Gaceta de Aguas Minerales*.
- 1895 *La Especialidad Estomatológica*. Director: J. BONIQUET.
- 1895 *La Dosimetria*. Desaparició: 1899. Director: SOLER ROIG.
- 1896 *La Unión Médica*. Periodicitat: Mensual. Director: TORRES CASTELLA.
- 1896 *Revista Médica Rural. Publicación Científica y de Intereses Profesionales*. Periodicitat: Bimensual. Data d'aparició: 7-9-1896. Desaparició: Agost de 1897. Director: ALABERN i BALLBEY BAS.
- 1896 *El Memorándum*.
- 1896 *Boletín del Sindicato de Médicos de la Provincia de Gerona (Girona)*.
- 1897 *Sociología Médica*. Director: E. TOLEDO.
- 1897 *La Medicina Científica en España*. Desaparició: 1899. Director: A. RIERA VILLARET.
- 1897 *Boletín de Medicina Clínica*.
- 1897 *Boletín Clínico de la Casa de Salud de Nuestra Sra. del Pilar*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1897. Desaparició: 1901. Director: J. MONTERO.
- 1897 *Boletín Oficial del Colegio de Médicos de Barcelona*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Març de 1897. Desaparició: 1898.
- 1898 *La Gynecología Catalana*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 15-8-1898. Desaparició: Gener de 1899. Director: J. QUERALTÓ.

- 1898 *La Medicina Española*. Director: FARMACIA AMARGÓS.
- 1898 *Archivos del Colegio de Farmacéuticos de Barcelona*.
- 1898 *El Criterio Católico de las Ciencias Médicas*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1898. Desaparició: 1917. Director: CO-ROMINAS.
- 1898 *Revista Científica y Profesional*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Novembre de 1898. Desaparició: Desembre de 1906. Director: N. DURÁN DESUMVILA.
- 1899 *El Monitor de la Farmacia y la Terapéutica*. Director: M. BLAS MANADA.
- 1899 *Los Problemas de la Higiene*.
- 1899 *El Especialista Médico-Farmacéutico*. Director: P. ALMERA.
- 1899 *Cataluña Médica*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Juny de 1899. Desaparició: Abril de 1900. Director: BUFILL FORS.
- La Cirugía Menor*.
- El Eco de la Práctica*.
- Revista de Enfermedades de las Vías Urinarias*.
- 1911 *Arxius de l'Institut de Ciències*. Periodicitat: Trimestral. A partir de 1917 Anual. Data d'aparició: 1-11-1911. Desaparició: Gener-Abril de 1924. Autor: Institut d'Estudis Catalans; Institut de Ciències (Barcelona). Editor: Institut d'Estudis Catalans. Notes: Text en català; alguns articles en castellà, alemany, francès i italià.
- 1912 *Annals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1912. Desaparició: 1920. Editor: Acadèmia de Ciències Mèdiques. ISSN: 0210-7422. Notes: Continuació de: *Annals de Medicina*.
- 1921 *Annals de Ciències Mèdiques*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1921. Desaparició: 1927. Autor: Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. Editor: Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. ISSN: 0210-7340. Notes: Continuació de: *Annals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya*.
- 1921 *Anales de Cirugía de la Clínica Corachán*. Data d'aparició: 1921. Desaparició: 1929. Autor: Clínica Corachán. Editor: Clínica Corachán. ISSN: 0211-3627. Notes: Continuada per: *Anales del Instituto Corachán*.
- 1924 *Revista Médica de Barcelona*. Data d'aparició: 1924. Desaparició: 1935. Editor: s/n.
- 1928 *Annals de Medicina: Butlletí Mensual de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: Gener de 1928? Desaparició: 1936? Autor: Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. Editor: Acadèmia de Ciències Mèdiques. ISSN: 0210-7449. Notes: Continuació de: *Annals de l'Acadèmia*. Continuada per: *Comunicacions - Academia de Ciencias Médicas*.
- 1931 *Actes de l'Institut Mèdico-Farmacèutic de Barcelona*. Periodicitat: Anual. Data d'aparició: Curs 1931/1932. Desaparició: vigent. Autor: Institut Mèdico-Farmacèutic (Barcelona). Editor: Institut Mèdico-Farmacèutic. Notes: Variant del títol propi: *Actes de l'Institut Mèdico-Farmacèutic*.
- 1933 *La Medicina Catalana: Portaveu de l'Occitània Mèdica*. Periodicitat: Mensual, amb irregularitats. Data d'aparició: 1933. Desaparició: 1938. Editor: Nagsa.
- 1948 *Anales del Instituto Corachán*. Periodicitat: Trimestral. Data d'aparició: 1948. Desaparició: 1974. Autor: Instituto Corachán. Editor: Instituto Corachán. ISSN: 0003-2530. Notes: Continuació de:

- Anales de Cirugía de la Clínica Corachán «Abstracts» en anglès, francès i castellà.
- 1955 *Estudios sobre Hospitales y Beneficencia*. Periodicitat: Bimestral. Data d'aparició: 1955. Desaparició: 1967. Autor: Col·legi Oficial de Metges de Barcelona i Província. Editor: Asociación para el Desarrollo Hospitalario de Cataluña y Baleares. ISSN: 0210-6434. Notes: Continuada per: Estudios sobre Hospitales.
- 1957 *Barcelona Quirúrgica: Revista hispano-americana de cirugía en todas sus especialidades*. Periodicitat: Bimestral. Data d'aparició: 1957. Desaparició: vigent. Autor: Societat Catalana de Cirurgia; Asociación de Cirugía de Barcelona. Editor: Rocas. ISSN: 0304-4475. Notes: Anteriorment editada per: Asociación de Cirugía de Barcelona, i per: Societat Catalana de Cirurgia.
- 1963 *Treballs de la Societat Catalana de Biologia; Filial de l'Institut d'Estudis Catalans*. Periodicitat: Irregular. Data d'aparició: 1963. Desaparició: vigent. Autor: Institut d'Estudis Catalans. Editor: IEC. ISSN: 0212-3037. Notes: Absorbeix el 1983: Butlletí de la Societat Catalana de Biologia i Col·loquis de la Societat Catalana de Biologia. El 1983 deixa d'ésser una secció: Arxius de la Secció de Ciències/Institut d'Estudis Catalans.
- 1964 *Cromosoma X: Revista de la generació y de Sexología*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1964. Desaparició: 1971. Autor: Instituto M. de Maternología (Barcelona). Editor: Instituto M. de Maternología. ISSN: 0574-4725. Director: GARRIGA ROCA.
- 1968 *Estudios sobre Hospitales: Órgano Oficial de la Asociación para el Desarrollo Hospitalario de Barcelona*. Periodicitat: Bimestral. Data d'aparició: 1968? Desaparició: 1981. Autor: Asociación para el Desarrollo Hospitalario en Barcelona. Editor: Lectura y Estudio. ISSN: 0014-1569. Notes: Continuació de: Estudios sobre Hospitales y Beneficencia. Continuada per: Todo Hospital.
- 1973 *Revista de Neurologia*. Periodicitat: Bimestral. Data d'aparició: 1973? Desaparició: vigent. Autor: Societat Catalana de Neurologia. Editor: César Viguera. ISSN: 0210-0010. Notes: Alguns números tenen suplementos.
- 1976 *Annals de Medicina: Òrgan de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears*. Periodicitat: 10 números l'any. Data d'aparició: 1976. Desaparició: vigent. Autor: Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears. Editor: Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears. ISSN: 0210-7465. Notes: Continuació de: Anales de Medicina. Text en català i castellà.
- 1976 *Oncologia*. Periodicitat: Bimestral. Data d'aparició: 1976. Desaparició: vigent. Editor: Cutor. ISSN: 0210-6434. Notes: Variant del títol: Oncologia 80.
- 1977 *Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria*. Periodicitat: Bimestral. Data d'aparició: 1977. Desaparició: 1995. Autor: Societat Catalana de Pediatria. Editor: Societat Catalana de Pediatria. ISSN: 0210-721X. Notes: Continuació de: Boletín de la Sociedad Catalana de Pediatría. Continuada per: Pediatría Catalana. «Abstracts» en català, castellà i anglès. Text en català i castellà.
- 1977 *Endocrinología: Órgano de la Sociedad Española de Endocrinología*. Periodicitat: Trimestral, a partir de 1984 Bimestral. Data d'aparició: 1977. Desaparició: vigent. Autor: Sociedad Española de Endocrinología. Editor: Sociedad Española de Endocrinología. ISSN: 0211-2299. Notes: Continua en part: Revista Ibérica de Endocrinolo-

- gia. «Abstracts» en anglès. Text en castellà i anglès.
- 1980 *Ciència: Revista Catalana de Ciència i Tecnologia*. Periodicitat: Mensual amb irregularitats. Data d'aparició: 1980. Desaparició: vigent. Editor: Ciència. ISSN: 0211-156X.
- 1980 *Acta Chirurgica Cataloniae: Órgano de la Sociedad Catalana de Cirugía*. Periodicitat: Trimestral. Data d'aparició: 1980. Desaparició: vigent. Autor: Societat Catalana de Cirurgia. Editor: ECO. ISSN: 0211-660X.
- 1982 *Todo Hospital*. Periodicitat: Bimestral. Data d'aparició: 1982. Desaparició: vigent. Editor: Puntex. ISSN: 0212-1972. Notes: Continuació de: Estudios sobre Hospitales. Suplement: Todo Hospital. Suplemento de Higiene Hospitalaria; després: Higiene y Prevención. Text en castellà; Sumaris en anglès, francès, alemany i castellà.
- 1982 *Inmunología*. Periodicitat: Trimestral. Data d'aparició: 1982. Desaparició: 1985. Editor: Doyma. ISSN: 0212-5765. Notes: Continuada per: Revista Doyma de Inmunología.
- 1982 *Actas de la Fundación Puigvert: Urología, Nefrología, Andrología*. Periodicitat: Trimestral. Data d'aparició: 1982. Desaparició: vigent. Autor: Fundación Puigvert (Barcelona); Instituto de Urología, Nefrología y Andrología. Editor: Pulso Ediciones. ISSN: 0213-2885. Notes: Continuació de: Anales de la Fundación Puigvert. Órgan de: Instituto de Urología, Nefrología y Andrología (I.U.N.A.).
- 1986 *Revista de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona*. Data d'aparició: 1986. Desaparició: 1991. Autor: Acadèmia de Medicina de Barcelona. Editor: Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. ISSN: 0213-4187. Notes: Continuació de: Annals de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Continuada per: Revista de la Reial Acadèmia de Catalunya. Text i «abstracts» en català, castellà i anglès.
- 1987 *Inmunología*. Periodicitat: Trimestral. Data d'aparició: 1987. Desaparició: vigent. Editor: Doyma. ISSN: 0213-9626. Notes: Continuació de: Revista Doyma de Inmunología.
- 1992 *Revista de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Periodicitat: Quatrimestral. Data d'aparició: 1992. Desaparició: vigent. Autor: Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Editor: Acadèmia de Medicina de Barcelona. ISSN: 1133-3286. Notes: Continuació de: Revista de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona.

### Les Publicacions Periòdiques d'Obstetrícia i Ginecologia

La primera revista de caràcter especialitzat sobre ginecologia i obstetrícia en tot el món, va sorgir a Amèrica l'any 1868, es tractava de *The American Journal of Obstetrics and Gynecology* que es va iniciar com un mitjà de divulgació a nivell mundial d'aquella escola. Avui dia encara es publica sota el mateix títol, sent una de les més importants, tant pel que fa al nombre de treballs publicats com per la seva difusió.

L'any 1888 va sortir la revista *Archivos de Ginecopatia, Obstetricia y Pediatría*, com una primera mostra més, de la progressiva especialització que es duia a terme en la medicina. El seu director va ser FRANCESC VIDAL SOLARES (veure pàg. 66).

A Catalunya però, la primera revista que va sortir al carrer amb caràcter d'especialitat, va ser vint anys després de la que va aparèixer com a pionera a Amèri-



ca, el seu director era JAUME QUERALTÓ i el seu títol va ser *Gynecologia Catalana*, el primer número va sortir el 15 d'agost de 1898, ara farà cent anys.

En aquest capítol hem recopilat dels diferents catàlegs col·lectius de publicacions periòdiques, totes les revistes editades a Catalunya que en són pròpies de l'especialitat d'obstetrícia i ginecologia des del s. XIX fins a l'actualitat, seguint un ordre cronològic i fent una petita descripció bibliogràfica amb les dades de què es disposen, per tal de observar el creixement i l'evolució que va anar adquirint l'especialitat un cop consolidada.

- 1888 *Archivos de Ginecopatia, Obstetricia y Pediatría*. Periodicitat: Quinzenal. Data d'aparició: 1888. Desaparició: 1921? Director: F. VIDAL SOLARES. Editor: Publicidad de Ronsard; Tipografia de Balmés Casamajó. Notes: Vinculada al Dispensari i Hospitals de Nens Pobres de Barcelona.
- 1898 *Gynecologia Catalana*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 15-8-1898. Desaparició: Gener de 1899. Director: J. QUERALTÓ. Editor: L'Avenç. Notes: Vinculada a la Clínica Ginecològica del Dr. QUERALTÓ.
- 19?? *El Defensor de la Matrona*. Periodicitat: Mensual. Editor: Talleres Gráficos R. Gilabert.
- 1925 *Archivos de Obstetricia y Ginecología*. Data d'aparició: 1925. Desaparició: 1929. Director: Guillermo Ribas. Editor: Tipografía Occitania.
- 1929 *Anales de la Clínica Ginecológica del Dr. CÓNILL*. Data d'aparició: 1925. Desaparició: ? Director: VÍCTOR CÓNILL.
- 1932 *Obstetricia y Ginecología*. Data d'aparició: 1932. Desaparició: 1935. Editor: Imprenta Myria.
- 1958 *Progresos de Obstetricia y Ginecología*. Periodicitat: Bimestral, a partir de 1985 mensual. Data d'aparició: 1958. Desaparició: vigent. Editor: Salvat; Garsi. ISSN: 0304-5013. Notes: «Abstracts» en castellà i anglès. Òrgano Oficial de la Sociedad Española de Ginecología y Obstetricia (S.E.G.O.).
- 1966 *Anales de la I Clínica de Obstetricia y Ginecología: Facultad de Medicina de la Universidad de Barcelona*. Data d'aparició: 1966. Desaparició: ?. Autor: Universitat de Barcelona. Facultat de Medicina. Editor: Facultat de Medicina de la Universidad.
- 1966 *Anales del Servicio de Obstetricia y Ginecología del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo*. Data d'aparició: 1966. Autor: Servicio de Obstetricia y Ginecología del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo.
- 1966 *Boletín de la Asociación de Obstetricia y Ginecología de la Academia de Ciencias Médicas*. Data d'aparició: 1966. Desaparició: 1967. Autor: Academia de Ciencias Médicas de Catalunya y Baleares; Asociación de Obstetricia y Ginecología (Barcelona). Editor: Asociación de Obstetricia y Ginecología (Barcelona).
- 1968 *Acta Obstétrica y Ginecológica Hispano-Lusitana*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1968. Desaparició: 1984. Editor: MYNE, S.A. ISSN: 0210-9832. Notes: Supplement: Acta Obstétrico Ginecológica Hispano-Lusitana. Continuada per: Acta Gynaecologica et Obstetrica Hispano Lusitana. Supplement.
- 1969 *Acta Gynaecologica et Obstétrica Hispano-Lusitana. Supplement*. Periodicitat: Irregular. Data d'aparició: 1969. Desaparició: 1973. Editor: Myne, S.A. ISSN: 0001-5784.
- 1970 *Gine-Dips*. Periodicitat: Mensual; després Bimestral. Data d'aparició: 1970. Desaparició: vigent. Editor: GINE-DIPS. ISSN: 0211-6901. Notes: «Abstracts» en castellà i anglès.

- 1974 *Clínica e Investigación en Ginecología y Obstetricia*. Periodicitat: Bimestral. Data d'aparició: 1973. Desaparició: vigent. Autor: Departament d'Obstetrícia i Ginecologia de l'Hospital de Sant Pau. Editor: Salvat; Masson. ISSN: 0210-7171. Editor: Edicions DOYMA. Director: JOAN ESTEBAN-ALTIRRIBA.
- 1975 *Clínica Ginecológica*. Periodicitat: Quadrimestral. Data d'aparició: 1975. Desaparició: ? Editor: Salvat. ISBN: 84-345-1396-X. Notes: Cada exemplar és un monogràfic, és per això que té tractament de llibre per l'ISBN.
- 1977 *Revista Lye de Ginecología*. Periodicitat: Trimestral. Data d'aparició: 1977. Desaparició: vigent. Editor: Lectura y Estudio. ISSN: 0210-5071. Notes: Edició en castellà de: Der Gynäkologe.
- 1987 *Medical Diagnosis. Ginecología y Dermatología*. Data d'aparició: 1987. Desaparició: vigent. Editor: Editorial MCR.
- 1984 *Revista Iberoamericana de Fertilidad y Reproducción Humana*. Periodicitat: Quatrimestral; després Mensual. Data d'aparició: 1984. Desaparició: vigent. Editor: Luis C. Pous-Ivern; Editorial Médica, S.A. ISSN: 1132-0249. Notes: Continuació de: Revista Iberoamericana de Fertilidad.
- 1989 *Progresos en Diagnóstico Prenatal*. Periodicitat: Trimestral; després Mensual. Data d'aparició: 1989. Desaparició: vigent. Autor: Asociación Española de Diagnóstico Prenatal. Editor: Salvat; Garsi. ISSN: 1130-0523. Notes: Sumaris en castellà i anglès. Òrgan de la: Asociación Española de Diagnóstico Prenatal (AEDP). Vinculada al Departament d'Obstetrícia i Ginecologia de l'Institut Dexeus. Director: JOSEP M. CARRERA.
- 1989 *Medical Digest. Ginecología*. Periodicitat: 8 números l'any. Data d'aparició: 1989. Desaparició: vigent. Editor: M.C.R., S.A.
- 1991 *Medical Diagnosis. Obstetricia y Ginecología*. Periodicitat: Mensual; després Bimestral. Data d'aparició: 1991. Desaparició: vigent. Editor: M.C.R., S.A.
- 1991 *Gynecologie Obstétrique Pratique* (Edició en castellà). Periodicitat: Trimestral. Data d'aparició: 1991. Desaparició: 1993? Editor: Ediciones Mayo. ISSN: 1130-944X. Notes: Edició en castellà de: *Gynecologie Obstétrique Pratique*.
- 1993 *Ginecología y Obstetricia Práctica*. Periodicitat: Mensual. Data d'aparició: 1993. Desaparició: vigent. Editor: LEN/Mayo Internacional. ISSN: 1133-1755. Notes: Continuació de: *Gynecologie Obstétrique Pratique* (Edició en castellà).
- 1996 *Folia Clínica en Obstetricia y Ginecología*. Periodicitat: Bimensual. Data d'aparició: 1996. Desaparició: vigent. Editor: Ediciones Mayo. ISSN: 1137-2990. Notes: Membre de: Asociación de Prensa Profesional; Federación Internacional de la Prensa Periódica.

## La Documentació Mèdica Avui

Les ciències mèdiques han evolucionat molt en els darrers anys, aquest fet ha facilitat el desenvolupament de diferents sistemes d'informació sanitària de tal manera que, sense ells, avui és impensable controlar i valorar, amb una certa precisió, l'activitat científica i assistencial d'un centre de salut o d'un hospital.

Al mateix temps, la revolució que, en el domini de la informació, han aportat els mitjans informàtics ha fet que la majoria d'articles, amb una petita difusió internacional, es trobin incorporats en bases de dades informatitzades que experi-

menten un continu procés d'actualització. Cal tenir en compte però que la majoria de les bases de dades es troba fortament recolzada en favor de les publicacions en anglès i publicades en països desenvolupats, particularment els d'influència angloamericana.

La Biblioteca Nacional d'Estats Units va ser la primera en aplicar les noves tecnologies al seus serveis. L'any 1964 van crear el MEDLARS (Medical Literature Analysis and Retrieval System), una base de dades que aportà una anàlisi, un emmagatzematge i la possibilitat de recuperació de la literatura mèdica, mitjançant els mitjans informàtics. L'any 1971 es va posar en funcionament MEDLINE, la versió «on-line» de MEDLARS, aquesta permet l'accés a la informació continguda en la base de dades a distància per mitjà d'una xarxa informàtica. Actualment es disposa d'aquestes bases de dades en discos òptics (CD-ROM), fent encara més accessible la informació i abaratin els costos. Durant la darrera dècada, el nombre de bases de dades ha sofert un creixement important, amb un contingut temàtic cada cop més especialitzat com poden ser: Excerpta Mèdica, Embase, Ovid Core Collection entre d'altres.

També per mitjà d'*Internet*, una immensa xarxa de comunicacions a nivell mundial, que va néixer ara farà cinc anys com a resposta al desig de compartir la informació des de qualsevol punt del món, es poden utilitzar les bases de dades abans esmentades i d'altres que només es consulten mitjançant aquesta via. *Internet*, però malgrat tot com a eina, encara no és del tot efectiva, ja que precisa com a mitjà de difusió les línies telefòniques, i aquestes no estan encara adaptades al gran acolliment que ha experimentat, cosa que fa, que avui per avui, de vegades sigui massa lenta la comunicació i esgoti a l'usuari que la consulta, encara que aquest pugui trobar qualsevol cosa que necessiti.

Així doncs, les possibilitats d'obtenir informació avui dia són incalculables, ja que disposem cada cop, de més eines i mitjans més complexos, però alhora extensos, pel que fa a la recerca de la informació que necessitem, fet que comporta moltes vegades ser més crítics i concrets en les nostres sol·licituts.

## BIBLIOGRAFIA

1. AMAT NOGUERA, N.: *Documentación Científica y nuevas tecnologías de la información*. Madrid: Pirámide, 1987.
2. BARONA, J. L., RAMIS, J., TOMÀS, J.: *Les publicacions mèdiques periòdiques als Països Catalans*. A: Actes del 14è Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Palma de Mallorca, 1992: 567-81.
3. BOGUÑA PONSÀ, J. M.: *El floriment de l'Obstetrícia i la ginecologia a Catalunya. Tesis doctoral* (Barcelona: Libreria Estudio). Facultat de Medicina. Universitat Autònoma de Barcelona, 1987.
4. CALBET I CAMARASSA, J. M.: *Prensa mèdica a Catalunya. Tesis doctoral*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1967.
5. CALBET I CAMARASSA, J. M.: *El naixement del periodisme mèdic a Catalunya*. A: Actes del II Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. Barcelona, 1975: 363-70.
6. *Catàleg de Publicacions Periòdiques de la Coordinadora de Documentació Biomèdica*. Barcelona: Departament de Sanitat i Seguretat Social. Generalitat de Catalunya, 1994.
7. *Catàleg de Publicacions Periòdiques*. Barcelona: Facultat de Medicina. Universitat de Barcelona, 1998.
8. LÓPEZ PIÑERO, J. M.; TERRADA, L. M.: *Bibliografía Médica Hispánica*. València: IEDHC, 1989-1992.

## LES REVISTES D'OBSTETRÍCIA I GINECOLOGIA ACTUALS

### Progressos d'Obstetrícia i Ginecologia

Revista fundada pel Dr. SANTIAGO DEXEUS I FONT, el primer número de la qual veié la llum el juny de 1958. Té, doncs, quaranta anys. I, per tant, és la revista degana de l'Obstetrícia i la Ginecologia catalana.

Inicialment, els secretaris de redacció de la revista foren J. M. DEXEUS i N. BATTESTINI, i com a redactors, constaven tots els membres del Servei d'Obstetrícia i Ginecologia de la Maternitat Provincial de Barcelona: C. CARCELLER, R. FUSTER, L. GUILERA, V. FONT, J. FORTÓ, J. QUERALT, J. REIXACH, I. ROIG, R. ROS, J. SAS, J. M. SEGUR, i R. XANDRI.

La freqüència d'aparició dels fascicles fou semestral, i a partir de 1970, triestral.

En aquesta primera etapa, a més d'un parell d'articles originals, cada número contenia una secció amb nombrosos i amplis comentaris d'articles seleccionats de la *bibliografia mundial*, i una altra amb resums de la bibliografia en llengua castellana i portuguesa.

L'objectiu de «Progressos d'Obstetrícia i Ginecologia» fou, en paraules de S. DEXEUS I FONT, «coadjuvar a l'estrenyiment de relacions entre les comunitats científiques de tots dos costats de l'Atlàntic, i col·laborar, no només amb els nostres col·legues que practiquen l'especialitat, sinó també amb les Revistes que són l'expressió dels seus treballs, a l'efecte d'obtenir per a la gran família iberoamericana, un lloc cada dia de més gran consideració en el conjunt científic mundial.

En una segona etapa, iniciada el 1973, coincidint amb la mort del seu fundador i director, i amb la posada en marxa de l'Institut Dexeus, la revista passà a ser l'òrgan científic del Departament d'Obstetrícia i Ginecologia d'aquesta institució. A partir d'ara és publicada per Salvat Editors.

El Dr. SANTIAGO DEXEUS I TRIAS DE BES fou el director en aquesta etapa, i el Consell de Redacció el formaren els Caps de Servei de l'esmentat Departament: J. M. DEXEUS, J. M. CARRERA, A. FERNÁNDEZ-CID, J. MALLAFRÉ, P. N. BARRI, i R. LABASTIDA. Es succeïren en el càrrec de secretari general: J. M. CARRERA, A. FERNÁNDEZ-CID i J. MALLAFRÉ.

L'estructura de la revista canvià lleugerament. S'inclogueren per número, dos o tres articles originals, a més de resums d'articles seleccionats de la bibliografia mundial, dividits en diferents seccions que es corresponien respectivament amb els Comitès Científics existents a l'Institut Dexeus. Cada comitè elaborava els seus resums i els comentaris.

El 1988 s'inicià una tercera època. La revista patí una considerable transformació, tant en el seu format com en l'estructura. Es suprimiren els resums de la bibliografia mundial, substituïts per articles originals (8-10 per número), agrupats en Obstetrícia i Ginecologia, i completats per alguns casos clínics. S'introduí la crítica de llibres i la informació. La Direcció i el Consell de Redacció foren els mateixos, afegint-se, a més, RAFAEL FÁBREGAS. La freqüència d'aparició de la revista es féu mensual.

L'etapa actual (la quarta), coincideix amb la cessió dels drets editorials de l'antiga revista, propietat de JOSEP M. i SANTIAGO DEXEUS, a la «Sociedad Española de Obstetricia y Ginecología (SEGO)», cosa que es materialitza el 1991. A partir del número 34, la revista ja és l'òrgan oficial d'aquella Societat i, per tant, en

el Comitè Científic o en el Comitè Editorial figuren tots els membres de la Junta Directiva, tots els presidents de les Societats Autònòmiques, i tots els coordinadors de les diferents Seccions de la SEGO, així com tots els catedràtics i caps de Departament dels Hospitals Docents Espanyols. La direcció és compartida entre J. GONZÁLEZ-MERLO, SANTIAGO DEXEUS, C. CABERO, J. FERRER, i F. GONZÁLEZ-GÓMEZ. La Secretaria de Redacció és exercida per JUAN BALASCH i RAFAEL FÁBREGAS.

L'estructura de la revista continua sent la mateixa: articles originals (classificats en les Seccions d'Obstetrícia i Ginecologia), casos clínics i miscel·lània (crítiques de llibres, informació, etc.).

(J. M. Carrera)

### **Clínica e Investigación en Ginecología y Obstetricia**

Va ser fundada l'any 1973 per en JOAN ESTEBAN-ALTIRRIBA, Director del Servei de Ginecologia i Obstetrícia de l'Hospital de Sant Pau i Catedràtic de la Facultat de Medicina de la Universitat Autònoma de Barcelona, qui la dirigeix des de llavors.

La revista va aparèixer com es diu en el primer editorial, amb la finalitat de dotar als especialistes de parla castellana d'una publicació periòdica amb tota la rigurositat pròpia de les més acreditades revistes internacionals, per la qual cosa va constituir en el seu inici un Consell Directiu i quatre Consells Consultius (en Ginecologia, Endocrinologia, Perinatologia i Fertilitat i Esterilitat), que més endavant van passar a ser tres (en Ginecologia, Perinatologia i Reproducció), continuadament actius, amb la finalitat de controlar, acceptar o rebutjar, per part de dos o tres dels seus membres, tots els treballs arribats a la redacció. Per primera vegada en el nostre país es disposava d'uns Consells «efectius», que haurien de permetre mantenir un alt nivell de rigurositat en els continguts d'una publicació periòdica de l'especialitat.

Els primers Consells Consultius van estar formats per: V. CÓNILL, J. GONZÁLEZ-MERLO, H. HUSSLEIN, F. MATTINGLY, D. PEREIRA, A. PUIGVERT, V. RUIZ-VELASCO, K. SEMM i G. VALLE (Ginecologia); E. COUTINHO, E. DIFALUSY, A. R. FUCHS, A. KLOPPER, A. ORIOL-BOSCH, P. PUJOL, C. ROBYN i R. V. SHORT (Endocrinologia); K. BAUMGARTEN, J. BRETSCHER, R. CALDEYRO-BARCIA, P. DE LA FUENTE, T.K.A.B. EESKES, O. GAMISSANS, C. MÉNDEZ-BAUER, E. SALING, C. SUREAU i A. C. TURNBULL (Perinatologia); i A. CAMPOS DA PAZ, J. CORTÉS, K. HAGENFELDT, E. MANCINI, L. METTLER, E. NEVES e CASTRO, J. M. POMEROL i J. ZANARTU (Fertilitat i Esterilitat). El primer Secretari General va ser en LLUIS C. POUS-IVERN.

Cada cinc anys es van anar renovant els Consells, estant constituïts els actuals (1998) per: J. ESTEBAN-ALTIRRIBA (President), J. CALAF i J. M. LAÏLLA (Vicepresidents), P. DURAN, O. LENTI, J. MASSANAS, F. SALAMERO-PRAT i P. VISCASILLAS (Vocals), C. ESTEBAN CASTELVÍ (Secretaria General), J. AZNAR (Assessor en Estadística), E. DELGADO és el Coordinador del Consell Consultiu de Ginecologia, format per L. BALAGUERÓ, R. CARRERAS, A. GÓMEZ, J. GONZÁLEZ-MERLO, X. IGLESIAS-GUIU, M. QUÍLEZ, V. RUIZ-VELASCO, K. SEMM, J. SOLÉ-BALCELLS i J. XERCAVINS. L'actual Coordinador del Consell Consultiu de Perinatologia és J. PARRA i el formen V. CARARACH, J. M. CARRERA, P. DE LA FUENTE, T. K. A. B. ESKES, E. FABRE, A. GONZÁLEZ, J. MONLEÓN, E. SALING,

C. SUREAU i R. SCHWARCZ. Per últim, J. J. ESPINÓS coordina el Consell Consultiu de Reproducció, en el qual hi participen J. M. BAJO-ARENAS, P. N. BARRI, M. COGNAT, E. COUTINHO, J. L. DUEÑAS, J. EGÓZCUE, V. METTLER, A. PELLICER, J. M. POMEROL i J. A. VANRELL. La tasca desinteressada dels membres dels Consells constitueix l'eix bàsic de la raó de ser de *Clínica e Investigación en Ginecología y Obstetricia*. La seva menció era doncs obligada.

En aquests anys han estat Secretaris Generals O. LENTI, F. SALAMERO PRAT i, en l'actualitat C. ESTEBAN CASTELLVÍ.

Durant aquests 25 anys s'han rebut en la redacció prop de dos mil treballs, dels quals han estat rebutjats el 14%, s'han demanat modificacions o aclariments a un altre 17%, i la resta han estat publicats o estan pendents de publicació.

La presència de membres estrangers en tots els Consells Consultius ha obligat a què un 7% dels treballs rebuts hagin estat traduïts a l'anglès per a la seva revisió.

Fins l'any 1988 van aparèixer sis números a l'any i des de llavors s'en publiquen deu a l'any, més alguns números extraordinaris.

La publicació es compon d'una «pàgina editorial» del Director, un bloc de «treballs originals», un treball de «revisió de conjunt», un «treball sol·licitat» a un expert en la matèria tractada, un apartat de «casos clínics/iconografia» i un bloc d'«informació». Tots els treballs publicats porten un resum en anglès. Les «instruccions per als autors» són les exigides pel «Council of Biology Editors».

*Clínica e Investigación en Ginecología y Obstetricia* està editada per Ediciones DOYMA (Barcelona), membre de l'«Asociación de Prensa Profesional» i líder espanyola en publicacions mèdiques periòdiques.

Per últim, s'ha d'assenyalar que la revista esta inclosa a *Excerpta Medica* i, des de l'any 1998, a *Index Medicus/Medline*.

*Clínica e Investigación en Ginecología y Obstetricia* ha declarat el 1998 «Any del XXVè Aniversari», commemorant-ho amb diverses activitats i amb l'aparició de tres números extraordinaris dedicats a la Ginecologia Preventiva.

(J. ESTEBAN-ALTIRRIBA)

## Gine-Dips

Revista fundada el 1970 per M. CARRERAS ROCA. A la seva portada s'informava que era un òrgan col·laborador del Departament d'Obstetrícia i Ginecologia de la Facultat de Medicina de Barcelona. No obstant, a les pàgines s'incloïa també un llistat de 30 Centres i Escoles de Toco-ginecologia col·laboradors de la Revista.

La publicació tingué durant els seus primers anys una periodicitat mensual, passant després a ser bimestral. D'acord amb els articles i treballs que publicà fou, com també s'afirmava a la portada, una revista «Hispano-Americana». Aquesta vocació quedà reflectida en el Consell Consultiu de la mateixa, on s'exhibí una nòmina important de personalitats de l'Argentina, Brasil, Colòmbia, Xile, Mèxic, Portugal, Perú, Uruguai i Veneçuela. D'altra banda, existiren també representants d'Àustria, Bèlgica, Canadà, Dinamarca, Estats Units, França, Finlàndia, Holanda, Israel, Itàlia, Anglaterra, Japó, Suècia i Iugoslàvia.

Els membres espanyols del Consell editorial foren: L. BALAGUERÓ, F. BONILLA, J. A. CLAVERO, J. COMAS FUNALLET, V. CONILL, J. DEL POZO, J. M. DEXEUS, J. ESTEBAN-ALTIRRIBA, A. FORTUNY, O. GAMISSANS, E. GIL-VERNET HUGUET,

E. GIRALT, J. GONZÁLEZ-MERLO, J. IGLESIAS GUIU, J. M. LAÏLLA, J. L. OLIVA, L. C. POUS, E. RECASENS MÉNDEZ QUEIPO DE LLANO, V. SALVATIERRA, M. DE SOSTOSA, J. A. VANRELL, A. VÁZQUEZ DE LA TORRE i J. A. USANDIZAGA.

Consta com a secretari de direcció: M. CARRERAS PADRÓS. Inclou abstractes en castellà i anglès.

(Redacció)

### **Revista Iberoamericana de Fertilitat. (R.I.F.)**

Inicià la seva publicació el 1984 de la ma de *Nuevas Creaciones Médicas*. El seu director i editor científic és, des de la seva fundació, LUIS C. POUS IVERN.

El maig de 1987 i amb la finalitat d'ampliar el seu contingut científic, es dué a terme una profunda reestructuració del seu Equip directiu.

ALBERT ROMEU actua com a co-editor, i J. M. GELY com a secretari general.

El seu comitè científic està format per més de 100 personalitats de tot el món distribuïdes en 17 seccions. Té a més un Consell Científic assessor.

(L. C. POUS)

### **Folia Clínica en Obstetrícia i Ginecologia**

Revista de periodicitat bimensual fundada el 1996.

El seu director és L. CABERO ROURA, i el Consell Editorial està format per M. J. CERQUEIRA, com a secretària; i A. CABERO, J. CALAF ALSINA, V. CARARACH RAMONEDA i J. M. LAÏLLA com a vocals.

El comitè científic reuneix personalitats espanyoles (L. BALAGUERÓ, J. BALASCH, P. N. BARRI, J. M. CARRERA, A. FORTUNY, J. GONZÁLEZ-MERLO, P. DE LA FUENTE, A. HERRUZO, J. IGLESIAS GUIU, J. MONLEÓN, A. PELLICER, J. RODRÍGUEZ ESCUDERO, J. A. VANRELL i J. ZAMARRIEGO), i de la resta del món.

Cada número tracta un tema monogràfic. Després d'una introducció i una revisió general del tema realitzades per un coordinador, es presenten diversos casos clínics, conclouent-se amb diversos treballs referents a l'actitud diagnòstica i terapèutica.

Edita la revista Ediciones Mayo, S.A., de Barcelona.

(Redacció)

### **Progressos en diagnòstic Prenatal**

Revista fundada el 1989 per J. M. CARRERA, com a òrgan oficial de la recent creada «Asociación Espanyola de Diagnóstico Pre-natal». El seu primitiu comitè editorial el formaven els components de la primera Junta de l'esmentada associació, i comptava amb un equip de redacció format pels doctors R. BARAIBAR, E. CARRERAS, V. CUSI, C. MORTERA, J. SABATER, M. T. SOLÉ i M. TORRENTS. Com a directors adjunts constaven els doctors M. ALEGRE i C. SALVADOR. Editava la publicació Salvat Editors, S.A., amb una freqüència trimestral (4 números l'any). La totalitat dels treballs que publica (7-10 per número), estan dedicats al diagnòstic pre-natal en les seves vessants bàsiques: citogenètica, bioquímica, ecografia i l'estudi molecular.

En una segona etapa, iniciada el 1994, la revista es constituí en, a més a més, òrgan oficial de la Societat Iberoamericana de Diagnòstic Pre-natal (SIADP), i també en òrgan col·laborador de l'Associació Espanyola pels Estudis de la Genètica Humana (AEGH), de la Secció d'Ecografia de la SEGO, i de la Societat Espanyola de Genètica Mèdica (SEGM). En aquests anys la freqüència anual es

duplicà (8 números per any). La revista, finalment, i en una tercera etapa (a partir de 1997), a més de ser òrgan d'expressió de les Societats Científiques esmentades, ho és de l'«Asociación Portuguesa de Diagnóstico Prenatal (APDP)», i de la «Sociedad Brasileña de Ecografía». És per això que el seu Consell Editorial dóna entrada a representants de totes les entitats. El nombre d'exemplars anuals s'incrementa a 10. En l'actualitat, l'edició corre a càrrec de l'Editorial Garsi.

(J. M. CARRERA)

## MONOGRAFIES PERIÒDIQUES

### Monografies Mèdiques

Les *Monografies Mèdiques* en català, dirigides per JAUME AIGUADÉ I MIRÓ, començaren a aparèixer mensualment el maig de 1926, i es publicaren fins al gener de 1937. El 1969 aparegué una nova col·lecció de *Monografies Mèdiques*, promoguda i ordenada per una Agrupació d'Estudis Mèdics. El Dr. ALSINA I BOFILL fou l'autor del primer número d'aquesta segona etapa, amb *El metge davant l'hipertens*, amb pròleg del secretari de l'Institut d'Estudis Catalans, R. ARAMÓN I SERRA, que fou censurat pelsensors franquistes. En el pròleg censurat, ARAMÓN donava les gràcies en nom dels catalano-parlants per aquesta promoció social i científica de la llengua catalana. L'aparició i posterior tramesa d'aquest treball seriós i profundament científic, escrit en la llengua que les joves promocions de metges no estaven habituades a llegir, fou un acte valent i agosarat. Així ho assenyala posteriorment JOAQUIM RAMIS, tot destacant que el Dr. ALSINA ho acceptà amb naturalitat i senzillesa, sense donar-hi cap mena d'importància.

(Redacció)

### Col·lecció «Higiene de guerra»

Col·lecció editada per la biblioteca *Higia*, i destinada al públic en general, els títols de la qual anaren apareguts entre 1937 i 1939. Dedicats tots ells als problemes mèdics o quirúrgics originats per la guerra (ferides de guerra, xoc traumàtic, etc.). Des del punt de vista obstètric i pediàtric, mencionar la publicació de títols tan significatius com *El problema de l'infant i la guerra*, *Obstetrícia de guerra*, etc.

El comú denominador d'aquestes monografies fou el desig de conscienciar a la població sobre les conductes higièniques a desenvolupar per a defensa de la dona i els nens davant de «les escomeses de la incultura i la guerra».

En paraules d'un dels autors, el Dr. J. ROIG I RAVENTÓS, «les dones embarassades i els infants, per la seva indefensió, formen un sector de la població completament neutral de les lluites d'una nació». I, per tant, «un plor d'infants, una tremolor de vell i una llàgrima de mare, són banderes neutrals que, per llur feblesa, haurien de flamejar davant de tot el món».

(J. M. CARRERA)

### Perinatologia Clínica

Es tracta d'una sèrie monogràfica sobre temes de Perinatologia, editada per Salvat des de l'any 1977 fins a l'any 1985, en què es recolliren els treballs presentats en el Simposi anual de Perinatologia que, sota la direcció de JOAN ESTEBAN-ALTIRRIBA, va organitzar el Servei de Ginecologia i Obstetrícia de l'Hospital



de Sant Pau durant aquests anys, amb àmplia participació nacional i internacional. S'editaven anyalment.

El primer volum va tractar de *El uso de drogas betamiméticas en Obstetricia* i va ser editat per J. ESTEBAN-ALTIRRIBA i P. DURÁN-SÁNCHEZ. Entre els diferents temes tractats destacaren *Dirección médica del parto* (J. ESTEBAN-ALTIRRIBA, E. GIRALT i P. DURÁN-SÁNCHEZ, 1978), *Retardo del crecimiento intrauterino* (J. ESTEBAN-ALTIRRIBA i L. CABERO, 1979), i *Inducción del parto* (J. ESTEBAN-ALTIRRIBA i A. M. J. REÑÉ, 1984). L'últim volum editat va ser dedicat a *Estados hipertensivos del embarazo* (J. ESTEBAN-ALTIRRIBA i L. CABERO, 1985). Cada volum constava d'unes dues-centes pàgines, amb nombroses il·lustracions i bibliografia.

(J. ESTEBAN)

### **Col·lecció de Medicina Materno-Fetal**

Col·lecció d'obres relacionades amb la medicina materno-fetal, publicades per l'Editorial Masson en col·laboració amb el Departament d'Obstetrícia i Ginecologia de l'Institut Universitari Dexeus. El director de la publicació es el Dr. JOSEP M. CARRERA.

Es tracta d'un conjunt de 32 monografies, distribuïdes en obres bàsiques (19), obres complementàries (9), i llibres de butxaca (5). La seva pretensió és incloure tots els coneixements actuals sobre medicina materno-fetal. El primer llibre aparegué el 1994, i l'últim ho farà el 2002. El ritme de publicació és de quatre volums per any.

Aproximadament la meitat de les obres té com a autors a personalitats espanyoles. La resta, es tracta de traduccions d'obres originals o ja publicades anteriorment.

(J. M. CARRERA)

### **Síntesi Mèdica: Capítol d'Obstetrícia**

Des dels primers anys de la dècada dels 50 i fins als 70, el laboratori WASSERMANN publicà una col·lecció de petits volums anomenada *Síntesi Mèdica*, que pretenia recollir un resum dels principals treballs bibliogràfics nacionals i estrangers relacionats especialment amb la terapèutica clínica. Al principi es publicà biannualment i després anualment.

El director del capítol d'Obstetrícia era el Dr. PUIG I ROIG. Cada capítol tenia unes 70 pàgines, on amb una tipografia molt petita s'estrenyia tot el publicat en l'any de referència, classificat per temes. Sens dubte, durant aquells anys aquesta col·lecció constituí un ajut inestimable per al clínic.

(J. M. CARRERA)

### **Clíniques Ginecològiques**

Col·lecció de monografies sobre temes obstètric-ginecològics publicada per Editorial Salvat i l'Institut Dexeus. La primera monografia de la sèrie es publicà el 1976 i portava per títol *Inducción Obstétrica*. La darrera sortí a la llum el 1990 amb el títol *Diabetes y embarazo*.

El secretari general de la col·lecció fou el Dr. JOSEP M. CARRERA, i el consell editorial el formaren J. M. DEXEUS, S. DEXEUS, J. M. CARRERA, A. FERNÁNDEZ CID, P. N. BARRI, J. M. MALLAFRÉ i L. LABASTIDA.

En la col·lecció, els títols de la qual abastaven tots els temes de l'especialitat, col·laborà la totalitat de les Escoles Obstètric-Ginecològiques Espanyoles. I la di-

recció d'algunes fou confiada a personalitats estrangeres. En ocasions, les monografies publicaren les ponències i comunicacions d'alguns Congressos nacionals.

(J. M. CARRERA)

### Col·lecció Espanyola de Monografies Mèdiques

Col·lecció de petites monografies mèdiques editades a Barcelona. Fundada pel Prof. Dr. J. PUIG I SUREDA, dirigida pel Prof. Dr. J. GIBERT-QUERALTÓ, i amb el Dr. PERE ROCA I AMIGÓ, com a secretari de redacció.

Als anys 40 i 50 publicà nombrosos treballs obstètric-ginecològics, molts d'ells extractes de tesis doctorals, o de conferències pronunciades a diferents fòrums. Una d'aquestes monografies, la del Dr. CARLES CARCELLER BLAY (Assistència al part prematur, 1954), marcà una fita en els conceptes que llavors es tenien sobre prematuritat.

(Redacció)

### PUBLICACIÓ DE PROTOCOLS \*

#### Aportació de l'Obstetrícia Catalana als Protocols de la SEGO

Protocol núm. 5. *Diagnóstico Pre-natal de los defectos congénitos*. Tècniques no invasives. JOSEP M. CARRERA I MACIÀ, i JOSEP MALLAFRÉ DOLS. Institut Universitari Dexeus. Barcelona.

Protocol núm. 6. *Diagnóstico Pre-natal de los defectos congénitos: Tècniques invasivas*. ALBERT FORTUNY I ESTIVILL. Hospital Clínic i Provincial. Barcelona.

Protocol núm. 10. *Amenaza de parto pre-termino*. ORIOL GAMISSANS I OLIVÉ. RAMÓN ARMENGOL FELIP. Hospital Universitari Germans Trias i Pujol. Badalona.

Protocol núm. 14. *Pèrdua fetal recurrente*. Síndrome antifosfolipido. MANUEL CASELLÀS I CARO. Hospital Universitari Materno-Infantil Vall d'Hebron.

Protocol núm. 15. *Asistencia a la gestante diabética*. MARÍA JOSEFA CERQUEIRA DAPENA. Hospital Universitari Materno-Infantil Vall d'Hebron.

Protocol núm. 19. *Sida y gestación*. JORDI XERCAVINS I MONTOSA; ANTONI

PAYÀ I PANADÉS, i ANA TORRENT ESPANOL. Hospital Universitari del Mar. Barcelona.

Protocol núm. 25. *Dermopatía y gestación*. XAVIER NOGUERA Y TUSQUETS. Institut Universitari Dexeus. Barcelona.

Protocol núm. 28. *Control fetal anteparto*. JORDI BELLART I ALFONSO; A. MARTÍNEZ DE LA RIVA, i E. CARRERAS MORATONAS. Hospital Universitari Materno-Infantil Vall d'Hebron.

Protocol núm. 29. *Gestación cronológicamente prolongada*. EMILIO PÉREZ-PICAÑOL. Hospital Universitari Germans Trias i Pujol. Badalona.

Protocol núm. 30. *Rotura prematura de membranas*. VICENTS CARARACH I RAMONEDA. Hospital Clínic i Provincial. Barcelona.

Protocol núm. 32. *Analgesia del parto*. CÉSAR ARGENTO FREIRE. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Protocol núm. 37. *Fármacos y gestación*. PERE DURÁN I SÁNCHEZ. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

\* No es fa menció dels Protocols Hospitalaris, sinó d'aquells consensuats en el si de la SEGO.

## Aportació de la Ginecologia Catalana als Protocols de la SEGO (1995)

- Protocol núm. 46. *Cervicitis*. JOSEP MARIA MATEU ARAGONÉS. Hospital Universitari Materno-Infantil Vall d'Hebron. Barcelona.
- Protocol núm. 57. *Disfunciones sexuales*. JOSEP MARIA DEXEUS I TRIAS DE BES. Hospital Institut Universitari Dexeus. Barcelona.
- Protocol núm. 63. *Alteraciones de la diferenciación sexual estados intrasexuales*. JUSTO CALLEJO OLMOS, MARGARITA CUADROS VILA, JOSÉ MARIA LAÏLLA VICENS. Hospital Sant Joan de Déu. Barcelona.
- Protocol núm. 64. *Patología del desarrollo puberal en niñas*. ANTONIO CARRASCOZA LEZCANO, MIGUEL GUSSINYÉ CAÑADELL. H. Universitari Materno-Infantil Vall d'Hebron. Barcelona.
- Protocol núm. 69. *Hiperprolactinemia. Prolactinoma*. ALBERTO CABERO ROURA, FRANCESC BARÓ MARIMÉ, ASUNCIÓN PÉREZ BENAVENTE. Hospital Universitari Materno-Infantil Vall d'Hebron. Barcelona.
- Protocol núm. 71. *Menopausia*. MISERICORDIA GUINOT GASULL. Hospital de Terrassa. Barcelona.
- Protocol núm. 76. *Patología orgánica uterina en reproducción*. PEDRO VISCASILLAS MOLINS, JOSÉ RAMÓN BORDAS SERRAT, JORDI SUÑOL SALA. Hospital de la S. Creu i S. Pau. Barcelona.
- Protocol núm. 78. *Esterilidad de origen desconocido*. JUAN ANTONIO VANRELL DÍAZ. Hospital Clínic i Provincial. Barcelona.
- Protocol núm. 79. *Técnicas de reproducción asistida (T.R.A.)*. PEDRO N. BARRI RAGUÉ, ROSA TUR PADRÓ, BUENAVENTURA COROLEU LLETGET. Hospital Institut Universitari Dexeus. Barcelona.
- Protocol núm. 80. *Factor cervical. Fase lútea deficiente*. JOAN BALASCH CORTINA. Hospital Clínic i Provincial. Barcelona.
- Protocol núm. 90. *Lesiones preinvasoras del cuello uterino. Tratamiento*. SANTIAGO DEXEUS I TRIAS DE BES, MONTSERRAT CARARACH TUR. Hospital Institut Universitari Dexeus. Barcelona.
- Protocol núm. 92. *Precursores del carcinoma de endometrio*. JESÚS GONZÁLEZ-MERLO. Hospital Clínic i Provincial. Barcelona.
- Protocol núm. 93. *Carcinoma de endometrio*. JOSÉ ANTONIO LEJARCEGUI FONT, XAVIER IGLESIAS GUIU. Hospital Clínic i Provincial. Barcelona.
- Protocol núm. 100. *Patología mamaria benigna (excluida la galactorrea)*. ALFONSO FERNÁNDEZ-CID FENOLLERA. Hospital Institut Universitari Dexeus. Barcelona.
- Protocol núm. 102. *Cáncer de mama. Tratamiento*. LORENZO BALAGUERÓ LLADÓ. H. Ciutat Sanitària de Bellvitge. Hospitalet de Llobregat. Barcelona.
- Protocol núm. 104. *Tratamiento del dolor en oncología, ginecología y asistencia al paciente terminal*. JAUME PAHISA FÀBREGAS. Hospital Clínic i Provincial. Barcelona.

## Col·laboració catalana amb el Grup de Treball sobre «Assistència Obstètrica» de la Secció de Medicina Perinatal de la SEGO (Coordinador: Prof. Ernesto Fabre)

La majoria de les Escoles d'Obstetrícia del Principat (Hospital de Sant Pau, Hospital Clínic de Barcelona, Institut Dexeus, Hospital Germans Trias i Pujol, Hospital del Mar, Hospital Maternal de la Vall d'Hebron, etc.) han col·laborat activament en la redacció dels tres llibres publicats sota els auspicis d'aquest grup, i gràcies al finançament de Wyeth-Lederle.

